

Правото на политическо участие на хората с увреждания

Резюме

В член 39 от Хартата на основните права на Европейския съюз се гарантира на всички граждани на ЕС правото да избират и да бъдат избирани в изборите за Европейския парламент, а в член 40 се гарантира правото да избират и да бъдат избирани в общинските избори. В член 21 се признава правото да бъдат свободни от дискриминация, включително основана на увреждане, а в член 26 се признава и зачита правото на хората с увреждания да се ползват от мерки, които осигуряват тяхната автономност, социалната и професионалната им интеграция и участието им в живота на общността.

Възможността за участие в политическия живот е определяща за това, какво значи да се живее в демократично общество. Правото на политическо участие, включително на лицата с увреждания, е поради това установено на стабилна основа в международното законодателство, залегнало е в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ), в инструментите на Съвета

на Европа, както и в първичното и вторичното законодателство на Европейския съюз (ЕС). Изборите за Европейски парламент през май 2014 г. са подходящ момент да се види как съответните национални правни, политически и административни разпоредби насърчават или пречат на лицата с увреждания да участват в избори.

Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) и Европейската комисия, посредством Академичната мрежа на европейските експерти по проблемите на хората с увреждания (ANED), събраха данни във всичките 28 държави — членки на ЕС, които показват как правото на политическо участие на лицата с увреждания, изложено в член 29 от КПХУ, се зачита, защитава, насърчава и осъществява в ЕС. Становищата, изготвени въз основа на тези данни, поставят акцента върху изборите и правата на хората с увреждания да избират и да бъдат избрани, както те са гарантирани в Европейската конвенция за защита на правата на човека (ЕКПЧ), Хартата на основните права на ЕС и договорите на ЕС.

Основни констатации и основани на обективни данни съвети

Първото послание, произтичащо от анализа на FRA и ANED, е положително: при достъпна и благоприятна среда лицата с увреждания са активни граждани, изпълнени с желание да участват в политическия живот на своите общности. Наред с гласуването на избори, хората с увреждания участват масово в други видове политически дейности, включително като членуват в политически партии, присъстват на политически събрания

и установяват връзка с избрани длъжностни лица. Осигуряването на по-достъпна информация и процедури, както и на по-активна подкрепа и подходящо адаптиране — т.е. на мерки за приспособяване, които да дадат възможност на хората с увреждания да се ползват от своите човешки права наравно с другите — когато това се налага, може да повиши още повече тяхното участие.

Второто послание е, че има все още значителни предизвикателства пред осъществяването на правото на политическо участие за хората с увреждания. Все още са налице правни пречки, като ограниченията на правото на глас за някои хора с увреждания и несъответствията между обещанията на законодателството и политиката и фактическото им изпълнение — например под формата на недостъпни изборни секции. Тези пречки могат да изключат хората с увреждания от възможността да влияят на разработването и прилагането на законите и политиките, които дават облик на тяхното всекидневие. Решаването на тези проблеми във възможно най-кратък срок е от съществено значение за повишаване на легитимността на публичните институции и за създаване на по-равнопоставени и приобщаващи общества, в които всички членове могат да участват пълноценно.

Третото послание е, че пречките пред политическото участие не засягат всички хора с увреждания еднакво. Лицата с по-тежки затруднения, както и хората със специфични видове увреждания — например тези с нарушения на интелектуалните способности — са изправени пред непропорционално големи пречки пред участието си в политическия живот. Тъй като тези хора често са сред най-изолираните и изключените, гарантирането на възможността да участват пълноценно в политическия процес представлява особено предизвикателство за лицата, вземащи политически решения.

Обективни данни за основаване на становища

Анализът и становищата, представени в настоящото резюме, се основават на данните, събрани от FRA и Академичната мрежа на европейските експерти по проблемите на хората с увреждания, финансирана от Европейската комисия. Събирането на данни се основаваше на показатели за правата на човека, разработени от FRA и Европейската комисия при използване на модела „структура — процес — резултат“ за определяне на показатели, създаден от службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека.

При разглеждането на изискванията на КПХУ в тази сфера и въз основа на резултатите от проучването се очертават пет точки:

- премахване на правните и административните пречки за политическо участие;
- подобряване на достъпността на процедурите за гласуване, съоръженията и изборните материали;
- разширяване на възможностите за участие в политическия и обществен живот;
- повишаване на осведомеността относно правото на политическо участие на хората с увреждания;
- събиране на данни за измерване на политическото участие на хората с увреждания.

Подробна информация по всяка от тези точки може да се намери в доклада. FRA и ANED формулираха становища по всяка една от тези точки, предлагаша конкретни мерки, които институциите и държавите — членки на ЕС, могат да предприемат.

Премахване на правните и административните пречки за политическо участие

Държавите — членки на ЕС, постигнаха значителен напредък при включването на правото на политическо участие на хората с увреждания в националните си закони и политически рамки¹. Всички държави членки, с изключение на

FRA и ANED събраха информация чрез проучване, насочено към публично достъпната информация във всяка държава — членка на ЕС, и изпратиха сравнително малък брой искания за данни до публичните органи. Статистическите данни, използвани в отчета, бяха извлечени от FRA и ANED от съществувачи общоевропейски социални проучвания.

Констатациите от изследването са публикувани изцяло в доклада *Indicators on the right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators* („Показатели за правото на политическо участие на лицата с увреждания: показатели за правата на човека“) (вж. „Допълнителна информация“).

¹ Вж. FRA (2013 г.), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2012* („Основни права: предизвикателства и постижения през 2012 г.“), Годишен доклад за 2012 г., Люксембург, Служба за публикации; и FRA (2012 г.), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2012* („Основни права: предизвикателства и постижения през 2011 г.“), Годишен доклад за 2011 г., Люксембург, Служба за публикации.

три, ратифицираха КПХУ със сравнително малко резерви или декларации относно ключовите разпоредби. Останалите три държави членки подписаха Конвенцията и предприемат стъпки за нейното ратифициране². Освен това някои държави членки изготвиха национални стратегии или планове за действие за прилагане на КПХУ, в които се урежда правото на политическо участие в съответствие със Стратегията на Европейската комисия за хората с увреждания за периода 2010—2020 г. Комитетът на ООН за правата на хората с увреждания — органът, съгласно договора за ООН, който следи прилагането на КПХУ, ще извърши официална оценка на напредъка в прилагането на Конвенцията в държавите — членки на ЕС, ратифицирали конвенцията, и в самия ЕС чрез заключителни наблюдения за страните по нея.

Констатациите на анализа сочат обаче, че правните и административните бариери продължават да пречат на някои хора с увреждания да участват в политическия живот наравно с другите. Тези бариери са свързани със:

- правни ограничения на правото на глас на някои хора с увреждания, и по-специално на такива с психо-социални затруднения или нарушения на интелектуалните способности;
- недостъпни и обременителни административни процедури, които могат да лишат хората с увреждания от правото на глас; с други думи, такива процедури могат на практика да лишат от това право хората с увреждания;
- трудности при достъпа до механизмите за подаване на жалби в случаите, когато хора с увреждания са изправени пред проблеми при упражняване на правото си на глас.

По отношение на правните пречки основният въпрос е свързан с отказа за лицата, лишени от правоспособност, на право да избират или да бъдат избирани. В повечето държави — членки на ЕС, решението за лишаване на дадено лице от неговата правоспособност автоматично води до лишаване от право на глас. Когато се приемат реформи за даване на право на глас на хората с увреждания, понякога те не се прилагат към всички видове избори, тъй като в много

държави — членки на ЕС, различни закони се прилагат за различните видове избори. От съществуващите заключителни наблюдения³ и от проекта за общ коментар по член 12 от КПХУ⁴ става ясна гледната точка на Комитета на ООН за правата на хората с увреждания, че национално законодателство, което лишава хората от правото на глас въз основа на увреждане или на заместващо понятие, като оценка на „способността“, следва да бъде реформирано.

Недостъпните административни процедури, свързани с изборите, също могат да попречат на участието на хората с увреждания. В някои държави членки не са достъпни въведените процедури, според които хората с увреждания могат да поискат помощ или съдействие, за да гласуват. По същия начин хората, живеещи в дългосрочни институции, могат да бъдат възпрепятствани да гласуват поради липса на механизми, които да им дадат такава възможност.

От правото на глас произтича възможността да се подаде жалба, когато това право не е осъществено. Анализът сочи, че хората, лишени от правоспособност, нямат правна възможност да подават жалби, свързани с политическото участие, в повечето държави — членки на ЕС. Освен това наличие на съдебни и извънсъдебни механизми за жалби, които решават случаи, свързани с политическото участие на хората с увреждания, бе установено само в около една четвърт от държавите — членки на ЕС. Както се вижда от изследванията на FRA в други области, един от факторите за малкия брой на случаите, стигнали до механизмите за жалби, е по всяка вероятност липсата на достъпна информация за това как и къде се подават жалби⁵. Отделни случаи са стигнали обаче до Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), както и до Комитета за правата на хората с увреждания по силата на Незадължителния протокол към КПХУ, който дава възможност за индивидуални съобщения и който е ратифициран досега от 21 държави — членки на ЕС.

3 Всички заключителни наблюдения относно КПХУ могат да се намерят на: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4.

4 ООН, Комитет за правата на хората с увреждания (2013 г.), Проект на общ коментар по член 12 от конвенцията — Равенство пред закона, на: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/DGCArticles12And9.aspx.

5 Вж. FRA (2009 г.), „Изследване на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз. (EU-MIDIS). Доклад за основните резултати“, Люксембург, Служба за публикации, и FRA (2012 г.), „Достъп до правосъдие в случаите на дискриминация в ЕС — допълнителни стъпки към равенство“, Люксембург, Служба за публикации.

2 Вж. глави 5 и 10 от FRA (2014 г.), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2013* („Основни права: предизвикателства и постижения през 2013 г.“), Годишен доклад за 2013 г., Люксембург, Служба за публикации.

Фигура 1: Могат ли хората, лишени от правоспособност, да гласуват в държавите — членка на ЕС?

Източник: FRA, 2014 г., Waddington 2014

Становища

ЕС е подписал КПХУ, а законодателството и политиките на ЕС трябва да са съобразени с Хартата на основните права на ЕС. Европейската комисия редовно се отчита относно изпълнението на директиви на Съвета 93/109/ЕО и 94/80/ЕО, в които се съдържат подробни разпоредби относно упражняването на правото на гражданите да избират и да бъдат избирани на избори за Европейския парламент и на местни избори. Бъдещите доклади относно изпълнението на двете директиви трябва да включват оценка на това, дали те се тълкуват по начин, който съответства на правото на политическо участие, залегнало в член 29 от КПХУ.

Както е показано в Годишния доклад на FRA за 2013 г. и в докладите на групата на високо равнище по проблемите на хората с увреждания от 2010 г. и след това, много държави — членки на ЕС, са въвели или разработват национални планове за действие или стратегии в областта на правата на хората с увреждания. Тези политики следва да включват специфични мерки за насърчаване на политическото участие на хората с увреждания, наред с конкретни целеви показатели и ориентир, по които да може да се измери напредъкът при изпълнението на съответните разпоредби на КПХУ.

Премахване на обвързаността между правото на глас и правоспособността

В много държави — членки на ЕС, правото на глас продължава да бъде обвързано с правоспособността, така че лицата, лишени от правоспособност, не могат да гласуват за Европейския парламент, нито на местни избори. В доклада на FRA от 2010 г. относно „Правото на политическо участие на лицата с психични проблеми и на лицата с интелектуални затруднения“, актуализиран в последвалите годишни доклади на FRA, беше установено, че на някои държави членки ще се наложи да реформират своето законодателство, за да отговорят на стандартите на КПХУ. В съответствие със заключителните наблюдения на Комитета за правата на хората с увреждания държавите — членки на ЕС, следва да внесат изменения в националното законодателство, лишавашо хората от правото на глас въз основа на увреждане или на заместващо понятие, като например оценка на „способността“.

Както е посочено в Стратегията на Европейската комисия за хората с увреждания за периода 2010—2020 г., Европейската комисия насърчава съответствието на законодателството на държавите членки относно правоспособността с КПХУ. Това може да продължи да се извършва посредством експертната група на високо равнище в областта на уврежданията, чрез която държавите — членки на ЕС, могат да обменят опит за разработването и прилагането на правни реформи в тази област.

Отстраняване на административните пречки

Националните публични органи следва да гарантират, че изискването за регистриране за гласуване или за подходящо адаптиране не води до изключване на хората с увреждания от избори. Действието в това отношение могат да включват мерки, гарантиращи, че процедурата на регистриране е достъпна, като бъдат преработени съответните уебсайтове в съответствие със стандарт EN 301549 на ЕС, който е съобразен с международно признатите стандарти за достъпност (напр. насоките за достъпност на уеб съдържанието (WCAG) 2.0 AA на World Wide Web Consortium), и се даде достъп до информация в алтернативни формати, например лесна четимост, едър шрифт или Брайлова азбука.

На лицата, живеещи в дългосрочни институции, които не могат да стигнат до изборна секция, следва да се даде възможност да гласуват чрез алтернативни форми на гласуване. Тези начини на гласуване трябва да гарантират тайната на вота и възможността на хората с увреждания да направят свободен избор на кандидат или партия, които подкрепят, без неоправдано въздействие от други лица.

Осигуряване на ефективността на процедурите за подаване на жалби

Механизмите за подаване на жалби, както съдебни, така и извънсъдебни, следва да бъдат направени по-достъпни за хората с увреждания. Важна стъпка ще бъде премахването на ограниченията на правото на лицата, лишени от правоспособност, да подават жалби независимо от своя попечител. Следва да се вземат мерки също, за да се гарантира, че информацията относно как и къде се подават жалби е достъпна за всички хора с увреждания, чрез изготвяне на информационни материали в различни формати. Тази информация следва да се разпространява посредством организациите за подпомагане и застъпничество на хората с увреждания, включително организациите на хора с увреждания (ОХУ).

Накрая, както се подчертава в доклада на FRA за 2011 г. „Достъп до правосъдието в Европа: преглед на предизвикателствата и възможностите“, и в доклада на FRA за 2012 г. „Достъп до правосъдието в случаите на дискриминация в ЕС: допълнителни стъпки към равенство“, даването на възможност на организациите на гражданското общество, включително на организациите на хора с увреждания (ОХУ), да подават жалби в съда може да бъде важна стъпка за прилагане на политическите права. Строгите правила във връзка с правото за предявяване на искове често възпрепятстват организациите на гражданското общество да поемат по-пряка роля при съдебни спорове в случаите на нарушения на основните права.

Подобряване на достъпността на процедурите за гласуване, съоръженията и изборните материали

Що се отнася до стандартите за достъпност, повечето държави — членки на ЕС, са ги въвели за строителството и санирането на публични сгради, а около половината — за изборни секции. Много държави — членки на ЕС, са установили също правни изисквания за достъпност за доставчиците на информация по интернет и електронните медии, макар че в голям брой случаи тези изисквания се прилагат само към доставчиците на публична информация. В повечето държави — членки на ЕС, изборното законодателство изисква хората с увреждания да имат достъп до помощ при гласуване, макар в някои от тях тя да е достъпна само за лица с физически или сетивни затруднения.

Повечето държави членки имат въведени стандарти за достъпност при строителството и санирането на публични сгради, а около половината имат стандарти за достъпност за изборни секции. Много е трудно обаче да се прецени до каква степен тези стандарти се прилагат правилно поради липса на солидни и сравними данни относно практическия достъп до сградите. Липсата на данни означава, че не е възможно да се определи делът на изборните секции или публичните сгради, които са достъпни за хората с увреждания. Освен това дори там, където има данни, тяхната надеждност е подкопана от липса на последователни критерии за оценяване на достъпността и от наблюдаване върху нуждите на хора с физически затруднения за сметка на хора с други увреждания.

Важна част от повишаването на достъпността е предоставянето на подходящо адаптиране. Докато изборното законодателство в повечето държави — членки на ЕС, изисква хората с увреждания да имат достъп до помощ при гласуване,

то в някои от тях тя е достъпна само за лица с физически или сетивни затруднения. Освен това за хората с увреждания невинаги е възможно сами да избират кой да им помогне.

Участието в изборни процеси зависи от достъпа до информация, обикновено по радиото, телевизията и интернет, както и чрез печатни материали. Както със сградния фонд, много държави – членки на ЕС, са установили правни изисквания за достъпност за доставчиците на информация по интернет и електронните медии, макар че в голям брой случаи тези изисквания се прилагат само към доставчиците на публична информация. На практика обаче наличните данни показват, че медиите, свързани с изборите, остават до голяма степен недостъпни за хората с увреждания. В повечето държави членки в официалния уебсайт за предоставяне на указания за гласуването и информация за кандидатите не се заявява, че той отговаря на стандарта на насоките за достъпност на уеб съдържанието (WCAG) 2.0 AA на World Wide Web Consortium⁶ за достъп по интернет, макар че по-голямата част от тях са предприели някои стъпки, за да направят информацията по-достъпна. Въпреки по-честото наличие

на субтитри, което прави телевизионните програми, предоставящи информация във връзка с изборите, по-достъпни за много хора със слухови затруднения, аудио описание или превод на националния език на знаците не е широко разпространено.

Важно е политическите партии, като главни производители на изготвянето на политиките на всички равнища на управление, да направят своите материали за кампанията достъпни за хората с увреждания. Примери за партийни програми в достъпни формати бяха установени в половината от държавите членки на ЕС, но поради липса на последователност, в някои държави членки само една или две партии са предоставили информация в достъпни формати, и то често пъти само във формат, подходящ за определени видове увреждания. По същество поетите от общоевропейските политически партии задължения при изготвянето на материалите във връзка с кампанията за изборите за Европейски парламент през 2014 г. се дължат до голяма степен на кампаниите на организациите на хора с увреждания (ОХУ) за повишаване на достъпността до изборите.

Фигура 2: Заявява ли уебсайтът, предоставящ указания за гласуването и информация за кандидатите, че отговаря на стандартите за достъпност в държавите – членки на ЕС?

Източник: FRA, 2014 г.

⁶ Вж. FRA (2009 г.), „Изследване на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз. (EU-MIDIS). Доклад за основните резултати“, Люксембург, Служба за публикации, и FRA (2012 г.), „Достъп до правосъдие в случаите на дискриминация в ЕС – допълнителни стъпки към равенство“, Люксембург, Служба за публикации.

Въпреки че правните стандарти за достъпност са въведени в много държави – членки на ЕС, измерването на достъпността на средата е възпрепятствано от липса на общи критерии на ЕС, определящи какво представлява достъпна сграда. Спазвайки отговорностите си, възложени им по силата на член 9, параграф 2, буква а) от КПХУ, страните по Конвенцията – както ЕС, така и държавите членки – следва да разработят, разпространят и следят за изпълнението на минимални стандарти и насоки за достъпността на съоръженията и услугите, открити за или предоставени на обществеността, включително сградите на публичните органи. Тези критерии следва да обхващат нуждите за достъпност на всички хора с увреждания, а не само на лицата с физически затруднения. Европейската комисия продължава да подкрепя и допълва националните дейности, в това число посредством втория етап на мандата за стандартизиране М/420 относно достъпността на сградния фонд.

Когато хора с увреждания се нуждаят от помощ при гласуване, законодателството следва да предоставя тази помощ от лице по техен избор. Такава помощ следва да бъде на разположение на всички хора с увреждания по тяхно искане.

Държавите – членки на ЕС, следва да насърчават доставчиците на медийни услуги да увеличат достъпността до своите продукти. Уебсайтовете следва да се проектират в съответствие със стандарта на ЕС за достъпност EN 301549, а медийните продукти могат да станат по-достъпни чрез субтитри, превод на езика на знаците и аудио описания, за предпочитане съгласно стандартите на ЕС. За тази цел държавите членки могат да обсъдят засилване на правните и политическите мерки относно достъпността на медиите, например като определят измерими целеви показатели за достъпност и разширят обхвата на съществуващото законодателство, така че то да обхване както частните, така и публичните доставчици. ЕС може да улесни този процес, като подпомогне прилагането на Директивата за медийните услуги, в която държавите членки се приканват да насърчават доставчиците на медийни услуги да осигурят по-голяма достъпност на своите услуги за хората със зрителни или слухови затруднения.

През периода до изборите комуникационните материали, които предоставят указания за гласуване и информация за кандидатите, следва да дават ясни обяснения на прост език и да бъдат лесно достъпни в различни формати. Държавите членки следва също да осигурят финансиране за предоставянето на достъпна информация през целия изборен процес.

Политическите партии следва да предоставят своите програми и другите материали за кампанията в алтернативни формати, отразяващи нуждите на хората с различни видове увреждания, включително лесна четимост, видеоматериали със субтитри или превод на езика на знаците, Брайлова азбука и едър шрифт. Политическите партии могат освен това да увеличат възможностите на хората с увреждания да участват в техните дейности, като предприемат стъпки за по-голяма достъпност на своите прояви, например като проверяват достъпността на местата за събиране и предоставят превод на езика на знаците.

Разширяване на възможностите за участие в политическия живот

Активното участие на хората с увреждания, включително чрез посредничество на свои представителни организации, в разработването на политиките и правенето на закони не е още формулирано като официално изискване, нито е въведено на практика във всички държави – членки на ЕС. Освен това има малко информация за броя на изборните длъжностни лица, посочили, че имат увреждане.

Изследването проучва също възможностите, предоставени на хората с увреждания и техните представителни организации, да вземат по-широко участие в политическия живот, а не само като гласуват на избори.

Тесните консултации и активното включване на хората с увреждания чрез посредничеството на

техни представителни организации в разработването на политиките и правенето на закони е задължение по силата на КПХУ; въпреки това то не е още формулирано като официално изискване, нито като систематична практика във всички държави – членки на ЕС. Анализът показва, че ОХУ дават все по-често консултации на публичните органи и се търсят от тях, когато предприемат стъпки за изпълнението на КПХУ – обобщоевропейска много-обещаваща практика, която следва да се доразвива и разширява. Има широко поле за привличане на организациите на хора с увреждания за преглед и разрешаване на проблемите, изложени в настоящия доклад.

Важен индикатор за възможността на хората с увреждания да участват в публичния живот е броят на лицата с увреждания, избрани на публична длъжност. Проучването обаче показва липса на ясни доказателства относно степента, в която хората с увреждания са успели да се възползват от възможността да бъдат избрани в Европейския парламент, националните парламенти или общинските съвети.

Становища

Държавите – членки на ЕС, и институциите на ЕС следва да привличат за тясно участие хората с увреждания, включително чрез съответните представителни организации, в процесите на вземане на решение по отнасящите се до тях въпроси. За тази цел държавите членки и институциите на ЕС следва да укрепят съществуващите механизми за включване на ОХУ, включително като създават органи за съвети или консултации. Тук следва да се включат значителна част от ОХУ, като се обхванат различни групи от хора с увреждания. Представителите на хората с увреждания следва да бъдат пълноправни членове на тези органи наравно с другите и да бъдат снабдени с необходимите ресурси по начин, който да подпомага пълноценното им участие, без да се компрометира тяхната независимост.

Държавите – членки на ЕС, и институциите на ЕС следва да гарантират, че възможностите за участие в процедурите за консултации във връзка с разработването на закони и политики, засягащи хората с увреждания, са ясно и широко оповестени при използване на достъпни комуникационни средства. Държавите членки следва да гарантират, че ОХУ могат да предоставят продукти в други формати, като Брайлова азбука и лесна четимост. Публичните изслушвания и заседанията на комитетите за обсъждане на законодателните предложения следва да се направят достъпни, като се премахнат например физическите пречки и се осигурят преводачи на езика на знаците.

Държавите – членки на ЕС, следва да разгледат схеми, осигуряващи на кандидатите или на предложените кандидати същите възможности да кандидатстват за изборна длъжност, каквато имат останалите. Тези схеми могат да включват финансова и друга помощ за допълнителните ресурси, необходими на хората с увреждания за провеждането на ефективна кампания, както и стъпки за премахването на физически и други пречки, пречатстващи достъпа до сградите, където се осъществяват политически дейности. След като бъдат избрани, на длъжностните лица с увреждания следва да се осигури подходящо настаняване, за да могат да изпълняват задачите си наравно с другите.

Подходящото настаняване, съобразено с нуждите на конкретното лице, може да се окаже необходимо дори в среда, която е достъпна. За подготовката за такова настаняване е необходима информация за нуждите на избраните длъжностни лица. Събирането на данни за тази цел трябва обаче да отговаря на законно установените предпазни мерки за гарантиране на поверителност и зачитане на неприкосновеността на личния живот на хората с увреждания.

Повишаване на осведомеността относно правото на политическо участие на хората с увреждания

Анализът на FRA и ANED показва недостиг на усилията за обучение и повишаване на осведомеността на ключови актьори, като например длъжностни лица за провеждане на изборите, политически партии, публични органи и доставчици на медийни услуги, относно това как да се осъществи правото на политическо участие на хората с увреждания. Освен това следва да бъде повишен капацитетът на съответните ключови актьори да отговорят на нуждите на хората с увреждания.

За да се гарантира реализирането на тези права, необходимо е публичните длъжностни лица и другите ключови служители да бъдат добре осведомени относно равенството на хората с увреждания изобщо, както и за основните принципи на КПХУ, като достъпност и задължението за осигуряване на подходящо адаптиране. Данните показват, че обучението на длъжностните лица за провеждане на изборите, което включва недискриминация въз основа на увреждане, достъпност и подходящо настаняване, се изисква от закона само в една държава — членка на ЕС. ОХУ имат много важна роля за повишаване на осведомеността сред публичните органи относно правата на хората с увреждания и могат да продължат да изпълняват чрез по-нататъшно разработване на механизми за консултации на всички равнища на изпълнителната власт.

Значението на повишаването на осведомеността не се ограничава с публичните органи и другите субекти, участващи в изборите. Важно е също самите хора с увреждания, и по-специално тези с по-сериозни затруднения, които често се оказват в по-голяма степен изключени от политическия живот, да са осведомени за правото да гласуват и да участват в политическия живот. След като са осведомени за тези свои права, хората с увреждания могат вече сами да идентифицират практиките и процедурите, които им пречат да изпълняват тези си права.

Наред с повишаването на осведомеността, важна дейност е изграждането на капацитета на съответните ключови актьори да отговорят на нуждите на избирателите с увреждания. Данни за достъпността на информацията и предизборните материали говорят за необходимост от увеличаване на капацитета на политическите партии и медийните организации да направят продуктите си по-достъпни. По подобен начин недостъпността на изборните секции и сградите на публичните органи говори за необходимост от увеличаване

на капацитета на съответните публични органи да проверяват изпълнението на строителните норми във връзка с достъпността, както и да разработват подробни и стандартизирани насоки за практическо оценяване на достъпността на сградите.

Становища

Държавите — членки на ЕС, следва да приемат конкретни стъпки за повишаване на капацитета на публичните органи да следят ефективно изпълнението на строителните норми относно достъпността, като гарантират, че достатъчно ресурси се предоставят на органите, отговарящи за осигуряване на съответствие с изискванията за достъпност. Европейската комисия следва да подпомага този процес, като продължава подкрепата си за разработването на стандартизирани насоки на ЕС за оценяване на достъпността на сградите с оглед на нуждите на хората с увреждания.

Държавите членки следва да гарантират, че органите за провеждане на изборите, както и длъжностните лица, натоварени с наблюдение на изборите на местно равнище, получават цялостно обучение по недискриминацията въз основа на увреждане, достъпността и подходящото настаняване. Обучението следва да обхваща също съответните национални правни разпоредби относно предоставянето на помощ на хората с увреждания по време на гласуване, както и процедурите за искане на съдействие или помощ. За да се гарантира, че при обучението се разглеждат пречките, срещани от хората с увреждания, ОХУ следва да участват при неговото разработване и осъществяване, включително чрез съвместни инициативи на органите за провеждане на изборите и ОХУ.

Държавите членки следва да предприемат действия за повишаване на осведомеността сред хората с увреждания относно изборния процес. Това може да бъде постигнато чрез проекти за образование на гражданите с увреждания относно политическите им права, както и чрез създаване на групи за самозастъпничество. Дейностите за повишаване на осведомеността следва да обхващат и дългосрочните институции, в които живеят хора с увреждания.

За да увеличат капацитета на политическите партии и медийните организации да направят продуктите си достъпни за хора с увреждания, държавите членки могат да разработят — съвместно с ОХУ — практически насоки за изготвянето на достъпни изборни програми, комуникационни материали и радио- и телевизионни предавания.

Събиране на данни за измерване на политическото участие на хората с увреждания

Проучването се основаваше на налични данни, събрани от публично достъпни източници в 28-те държави – членки на ЕС. Процесът на събиране и анализът на данните установи три основни проблема:

- липса на систематично събиране на данни;
- отсъствие на стандарти и насоки за измерване на достъпността, по-специално по начин, който може да даде сравними резултати в целия ЕС;
- несигурност относно съществуващите методологии за установяване на опита на хората с увреждания.

Общо взето, проучването показва, че все още не е възможно да се извърши точна оценка на положението с политическото участие на хората с увреждания в ЕС поради липсата на надеждни и сравними данни. Малко систематични данни се събират на равнище държави членки или на равнище ЕС относно опита на хората с увреждания при участието им в избори.

Дори когато има данни, липсата на общо разбиране на понятието „увреждане“ и на хармонизирани стандарти на ЕС за оценка на достъпността затруднява сравнението между държавите. Често пъти съществуващите данни поставят акцента върху положението на лицата с физически затруднения и не включват хора с други увреждания, които може да се натъкват на по-малко видими пречки пред политическото си участие.

Събирането на надеждни и точни статистически данни относно опита на хората с увреждания е трудно. Фактичното изключване на някои хора с увреждания – например на лицата, живеещи в институции, или на тези, които не комуникират вербално – от текущите проучвания подчертава необходимостта от подобряване на съществуващия методологичен арсенал и предоставяне на достатъчно ресурси с оглед да се гарантира, че целевите, разбити по отделни признаци и сравними данни отразяват точно и надеждно техния опит. Усилия с тази цел се предприемат вече глобално от Вашингтонската група по статистика на уврежданията, в която участват FRA и Европейската комисия, а на равнище ЕС, наред с други, от Евростат. FRA ще продължи сътрудничеството си с Европейската комисия, ANED и съответните актьори в подкрепа на подобряване на адекватното събиране на данни.

Становища

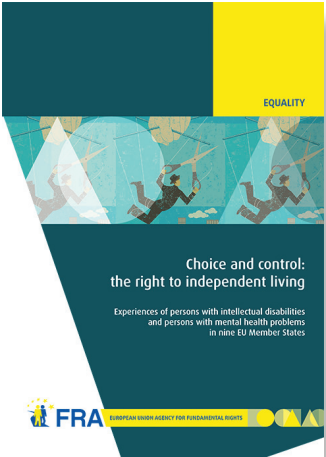
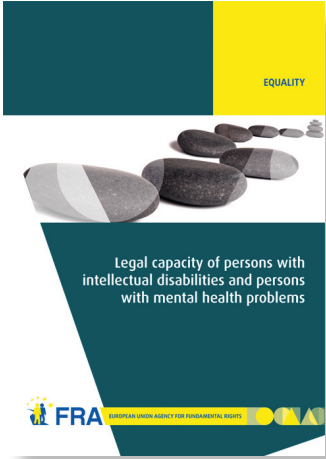
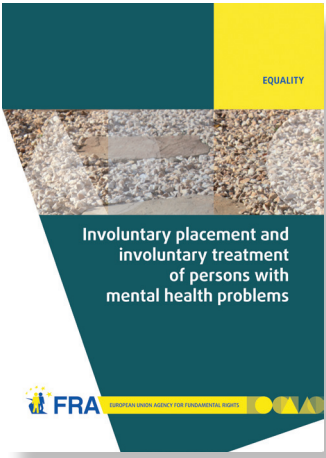
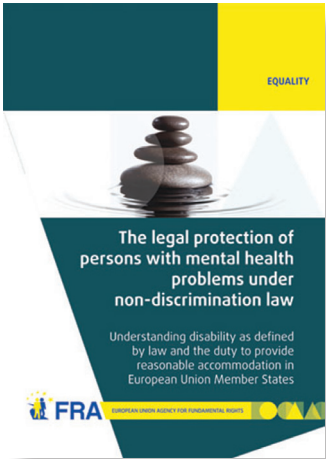
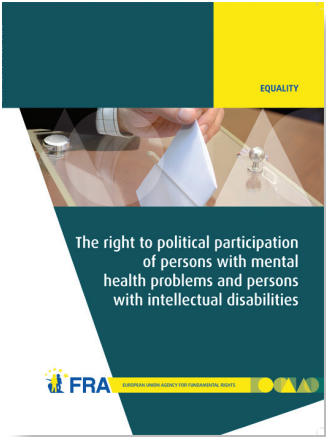
В съответствие със задълженията си съгласно член 31 от КПХУ, ЕС и държавите членки следва да се заемат със събирането на подходяща информация, включително статистически и изследователски данни, които да им дадат възможност да формулират и осъществяват политики в изпълнение на разпоредбите на Конвенцията, свързани с политическото участие.

С оглед на действията, определени в Европейската стратегия за хората с увреждания за периода 2010–2020 г., Европейската комисия следва да работи за хармонизиране на информацията относно уврежданията, събрана чрез социалните проучвания на ЕС (Статистически данни на Европейския съюз за доходите и условията на живот, проучване на ЕС относно работната сила, ad hoc модул, Европейска система за здравни интервюта), при редовно събиране на сравними данни относно пречките за социалното приобщаване на хората с увреждания, включително за политическото участие.

За да се осигури сравнимост на данните за ЕС, институциите и държавите – членки на ЕС, могат да си сътрудничат при разработването на общо приети насоки за измерване на положението на хората с увреждания в областта на основните права. Това може да започне с доразработване на общи насоки за измерване на достъпността.

Институциите на ЕС, оправомощени да събират данни, следва да подпомагат и допълват усилията на държавите членки за събиране на статистически данни и данни, отразяващи пречките, възпрепятстващи хората с увреждания от пълноценно участие в политическия и обществен живот. Това следва да включва доразработване и прилагане на методологии за събиране на данни, обхващащи всички хора с увреждания, включително и тези с по-тежки затруднения.

Тези пет доклада на FRA съдържат допълнителен анализ на въпроси, свързани с правата на хората с увреждания.

Възможността да се участва в политическия живот, било като се кандидатства за изборна длъжност, като член на политическа партия или като се следят политическите новини по медиите, е определяща за това, какво значи да се живее в демократично общество. В доклада са анализирани данни за положението с политическото участие на хората с увреждания, събрани във всичките 28 държави — членки на Европейския съюз (ЕС), от Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) и Академичната мрежа на европейските експерти по проблемите на хората с увреждания (ANED), финансирана от Европейската комисия. Показателите за правата на човека, представени в доклада, показват, че правните и административните пречки, недостъпните процедури и информации, както и липсата на осведоменост относно политическите права могат да лишат хората с увреждания от възможността да участват в политическия живот на своите общности. Проучването установява също липсата на надеждни и сравними данни за опита на хората с увреждания при участието им в избори в ЕС. Решаването на тези проблеми във възможно най-кратък срок е от съществено значение за повишаване на легитимността на публичните институции и за създаване на по-равнопоставени и приобщаващи общества, в които всички членове могат да участват пълноценно.

Допълнителна информация:

За пълния текст на доклада на FRA *The right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators* („Правото на политическо участие на хората с увреждания: показатели за правата на човека“) вж. на: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/indicators-political-participation-persons-disabilities>

Преглед на дейностите на FRA относно правата на хората с увреждания може да се намери на: <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>

Служба за публикации

FRA – АГЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ОСНОВНИТЕ ПРАВА

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Виена – Австрия
Тел. +43 158030-0 – Факс +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

978-92-9239-474-5

© Агенция на Европейския съюз за основните права, 2014 г.
Снимка: © Shutterstock

TK-01-14-329-BG-C doi:10.2811/70889